

pokopališče, kjer so posmrtni ostanke pokojnega zaslužnega slovenskega planinca položili v družinski grob. Ob odprtem grobu se je od svojega društvenega člana poslovil predsednik Planinskega društva Ljubljana Matica **Marjan Oblak**, ki je med drugim dejal tudi tole:

»Planinske koče, domovi in pota v visokogorju so narodno bogastvo, ki ga z vestnim delom ohranjajo člani planinskih društev. Naš Miha je dosegel, da je bilo to delo podprto s sistemskim dogovorom o sofinanciranju visokogorskih postojank in potov iz državnega, takratnega republiškega proračuna.

Njegova ideja in povsem realna potreba je bila obnova Doma na Kredarici za tretje tisočletje. Ta dom je naš narodni ponos in bo 100-letnico, odkar je prvo kočjo postavil **Jakob Aljaž**, praznoval 10. avgusta 1996. leta — ob tem prazniku se bomo hvaležno poklonili tudi Mihovemu spominu.

Naša majhna dežela, slovensko planinstvo in konica te organizacije, alpinizem, so čutili potrebo in sposobnost za uveljavljanje v svetu in tekmi z državami povsem drugih gmotnih razsežnosti. Slovenskemu alpinizmu so se pod Mihovim vodstvom odprla vrata v himalajski svet ledenikov in osemtisočakov. Ideja, volja, zavze-

tost, podprta s strokovnostjo, so zmagali in dosežki slovenskih alpinističnih odprav so se vpisali v anale svetovne alpinistične zgodovine.

Spoštovani žalni zbor!

V imenu planinskega društva Ljubljana-Matica, katerega član je bil dr. Miha Potočnik polnih 70 let, izrekam družini in svojcem globoko sožalje, vam, njegovim planinskim prijateljem, pa želim, da bi spoznali in raziskali, vsak na svoj način, bogato duhovno dediščino dr. Mihe Potočnika. To naj bo naša zaveza ob slovesu za teboj, dragi Miha.

Ko se bom nekega jutra poslovil —

ne žalujte, prijatli —

ozrite se na ožarjene vrhove

vzhajajočega sonca — to je življenje!«

Potem so gomilo obložili z vencami in cvetjem, čeprav je bilo v osmrtnici najožjih svojcev zapisano, naj prijatelji namesto cvetja na njegov grob darujejo za Planinski vestnik, kot je pogosto daroval tudi sam dr. Miha Potočnik za revijo, v kateri je tako pogosto sodeloval s prispevki in ki mu je bila do zadnjega zelo pri srcu.

Nebo nad Ljubljano je bilo modro, ko so se pogrebci razhajali. Kamniške Alpe so bile lepa kulisa severnega neba nad mestom.

IZTEKLO SE JE BOGATO IN USTVARJALNO ŽIVLJENJE

ALPINIST, GORSKI REŠEVALEC, ODPRAVAR

PAVLE ŠEGULA

Življenje slehernega človeka je zaključena celota. Brez njegove volje in v vsej nebogljenosti se začne ob rojstvu, da bi se nekega dne — spet brez volje in želje prizadetega — izteklo in za vselej usahnilo v nepovratni preteklosti. K sreči je med tema dvema mejnikoma pot bivanja, zaznamovana z dejanji, ki se, včasih v pozne rodove, ohranjajo v spominu svojcev, sodobnikov in sopotnikov.

Bilo mi je dano, da sem na svoji življenjski poti spoznal mnogo imenitnih ljudi in bil tudi sodelavec in prijatelj **dr. Mihe Potočnika**, ki me je sedaj že kar davnega leta 1960 uvedel v Gorsko reševalno službo. Bil mi je vzornik tudi na drugih področjih planinske dejavnosti. Bilo je mnogo skupnih nalog in poti, zato menim, da lahko vsaj za silo zadovoljivo napišem nekaj besed o njegovem delu.

Slovensko GRS je kot načelnik vodil od leta 1952 do 1965. V času krize, leta 1952, jo je postavil na temelje, ki drže že štiri desetletja in vse do današnjih dni niso utrpeli bistvenih sprememb. Izjema je le to, da so se več kot v celoti uresničile smernice, ki jih je predstavil aprila 1960 v Matki pri Skopju na plenumu Planinske zveze Jugoslavije. V njimi je predstavil GRS in utemeljil zahtevo, da se jo kljub njenemu prostovoljnemu značaju obravnava in financira kot javno službo.

Seveda dela ni opravil sam, a njegova zasluga je, da je kot načelnik znal ustvariti in voditi Komisijo z ustvarjal-

nimi in odgovornimi člani, ki so bili pod njegovim vodstvom deležni najširše samostojnosti.

Vse to prav gotovo ni bilo naključje.

Po eni strani je to omogočal njegov širok značaj, po drugi pa njegove tedaj že četrstoletne izkušnje gorskega reševalca. Nič pri njem ni bilo naključno.

(PRE)POGOSTE REŠEVALNE AKCIJE

Še ne štirinajstleten je prvič na Triglavu. Dve leti kasneje med prečenjem Kamniških in Savinjskih Alp pokaže, da ni le gorenjskim goram zapisan lokalpatriot. V Hudem prasku na Mrzli gori okuša slast plezanja v strmih brezpotjih. Dve leti kasneje je prvič na Grossglocknerju.

Leta 1927 je na vrsti prvi izmed devetindvajsetih prvenstvenih vzponov, ki ga opravi v družbi s **Pavlo Jesihom** in **Jožetom Čopom** v severni steni Jalovca. Ob prvenstvenih vzponih se nizajo neshete ponovitve smeri v domačih stenah, vzponi v kopni skali in zimskih razmerah pa v evropskih ledeniških gorah od Avstrije prek Švice do Francije. Vse to zvesto opisuje na straneh Planinskega vestnika in drugod.

Žal je to tudi čas gorskih nesreč, ko so med ponesrečenimi gorniki številni znanci alpinisti. Seveda je to tudi čas kar prepegostih reševalnih akcij. Podatki o teh so se v arhivih, žal, slabo ohranili. Točno število ni znano, ve pa se, da sta v času med 1. in 2. svetovno vojno največkrat reševala prav Joža Čop in Miha Potočnik, sicer nerazdružljiva tovariša v navezi.

Mojstranško-jeseniški gorski reševalci v Vratih okoli leta 1930: zadaj stojijo Albin Čop, Miha Potočnik, Matevž Frelih, Lojz Rekar, Vreckinov fant — Lah; sedijo Pavel Luckmann, Joža Čop, Avstrijec Hans Kopanda (prva ponovitev Prusik-Szalayeve smeri), Feliks Zima — Železnik, Henrik Jeklic — Valavcov

Po Mihovih pripovedih in beležkah vemo, da sta leta 1927 s Čopom pomagala **Tonetu Guerri** in Pavli Jesihovi v severni steni Špika, kar je bila menda njegova prva, čeprav ne »povsem prava« reševalna akcija. Med »bolj znanimi« omenja reševanje 1. 9. 1929 ponesrečenih **E. Bračiča** in **H. Brandta** v kratki nemški smeri v severni steni Triglava, 1. 7. 1930 ponesrečenega **Wolfa Luckmanna** pod Velikim Oltarjem, 11. 8. 1930 v Slovenski smeri huje poškodovanega **Vojislava Abakumovića**, 16. 7. 1933 ponesrečenega **Marijana Grebenca** v prepadih pod Tominškovo potjo, 12. 4. 1936 pod Kredarico ponesrečenega **Stanka Dolharja**, 25. 7. 1936 v Skalaški smeri ponesrečenih **Sava Domiclja** in **Egona Lettnerja**, 19. 8. 1938 na južno stran Triglavskega grebena padlega **Rajka Justina**, 27. 8. 1939 v severni steni Špika preminulega **Albina Zupana** in 21. 7. 1940 v severni steni Razorja ponesrečenega **Juleta Gabrovška**. Med hujše šteje reševanje 31. 7. 1933 pod vrhom Visokega Rokava preminulega gimnazijca — plezalca in smučarja **Franca Lečnika**.

Razumljivo je, da je razgledani, šolani mladenič, v tridesetih letih že doktor prava, z odprtimi očmi spremljal tudi obrobje oziroma ozadje dogajanja, še posebno organiziranost gorskega reševanja v alpskem svetu sploh in posebej v Sloveniji.

IDEALEN NAČELNIK GRS

Kot možen datum ustanovitve GRS ocenjuje reševanje trentarskih vodnikov po nesreči **dr. Stojca** v steni Škrlatice 9. 8. 1909, pa ustanovitev reševalne postaje v Kranjski Gori 16. 6. 1912, in zimo 1922/23, ko je bil ustanovljen Osrednji reševalni odsek celotnega SPD in so nastajali reševalni odseki pri nekaterih podružnicah SPD. Prednost dá Kranjski Gori, kjer je bila ustanovitev reševalne postaje »najbolj markantna in tudi formalno dokumentirana ter krita z uradnim sklepom ene, v tistih časih najvažnejših podružnic SPD«.

Nedvomno je trideset let kasneje po nesreči v Špiku, leta 1952, ob prevzemu funkcije načelnika Komisije za GRS pri Planinski zvezi Slovenije, razmišljal tudi o šibkosti in nemoči prvega Osrednjega reševalnega odseka SPD, ki si je šele leta 1933 z novo kadrovsko zasedbo in osebnostjo **dr. Bogdana Breclja** toliko opomogel, da je do neke mere lahko predstavljal enotno GRS.

Prav gotovo je mislil na številne nedorečenosti glede vloge in pristojnosti centralnega in podružničnih odsekov v tridesetih letih, pa na vprašanje, kako kriti stroške reševanja, ter na slabosti in pretirano povojno organiziranost s Centralo GRS na Jesenicah z nenehno nestabilnimi bazami in postajami GRS.

Spričo tega si je bil v celoti na jasnem, da naj bodo postaje GRS prilagojene potrebam in razsežnosti terena, kjer se dogajajo nesreče, akcijsko in organizacijsko samostojne, Komisija pa koordinator in nosilec dejavnosti pri reševanju nalog skupnega pomena.

Jasno mu je bilo, kdo naj krije stroške reševanja, ki so jih v času med vojnami nekateri odborniki SPD — ob enodušnem nestrinjanju reševalcev — brezuspešno hoteli naprtiti kar ponesrečencem in njihovim svojcem. Jasno je bilo, da GRS rešuje vse od kraja: člane in nečlane planinske organizacije, domačine, tujce, kogarkoli.

Bil je idealen načelnik, ki je vedel za številne čeri že davno prej, kot bi lahko postale nevarne. Storil je vse, da se sploh niso pojavile.

V njegov čas sodi uvajanje sodobnih pripomočkov za reševanje, ki sta ga začela že **inž. Miro Dermelj** in **Uroš Župančič** s tovariši v Centrali GRS. Z moderno tehniko reševanja, za katero je imel vse razumevanje, jeklenicami, Grammingerjevim sedežem in Marinerjevi gorskimi nosili, vitlom in drugim se je seznanjal v teoriji in praksi ter v stikih z vodilnimi strokovnjaki iz Avstrije in Nemčije, katere je julija 1955 med vajami in demonstracijo na Vršču presenetil z usposobljenostjo naših reševalcev. Še istega leta, 29. in 30. oktobra

1955, je z **dr. Andrejem Robičem** na ustanovnem občnem zboru s predstavniki alpskih dežel Avstrije, Francije, Italije, Južne Tirolske in Nemčije soustanovitelj Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR) in vodja delegacije GRS Slovenije in Jugoslavije. Na tem mestu ostane do leta 1965, ko ob prevzemu dolžnosti predsednika PZS odda funkcijo načelnika Komisije za GRS pri PZS **Binetu Vengustu**.

PREPREČEVANJE NESREČ

To so bila dinamična leta sistematičnega dela in napredka, ki ju ni bilo konec niti po Mihovem odhodu — dokaz, da je ustvaril dobro ekipo, ki je po njegovem slovesu ni ogrozila nobena kriza, sicer tako značilna ob menjavah vodstev.

Uvajali smo novosti, nove panoge: lavinske pse, radijske zveze — prve raziskave, poskusno omrežje in projekt radijskih zvez GRS, tipanje o možnostih letalskega reševanja pri **generalu Ulepiću**, načelniku jugoslovanskega vojnega letalstva, sistemsko financiranje GRS.

V okviru IKAR je sklenil pogodbe o medsebojnem reševanju z GRS Avstrije, Italije, Južne Tirolske. Imel je posluh za strokovno literaturo v domačem jeziku, bodi-

Otvoritev meddeželne planinske transverzale Pot prijateljstva leta 1972 v Celovcu — od leve proti desni dr. Miha Potočnik (PZS), dr. Buch (SPD Celovec), Mario Lonzar (CAI Gorica), tedanji koroški deželni glavar Hans Sima in za njim dr. Klaus Kummerer

si za izvirna dela, bodisi za prevode. Vzdrževal je stike z organi oblasti — Sekretariatom za notranje zadeve, milico, Civilno zaščito, JLA in z reševalnimi službami sosednjih Koroške, Štajerske in Julijske krajine.

Dr. Miha Potočnik (1907—1995)

Preminelemu častnemu predsedniku Planinske zveze Slovenije je usoda že vnaprej začrtala dolgo življenje, saj mu je za vsako življenjsko obdobje namenila pravo mero pravih doživetij in nalog, da jih je mogel živeti in izpolnjevati častno in brez hlastave naglice.

Rojen v osrčju gora in za gore, bi lahko rekli ob njegovih mladostnih in radostnih gornjskih pustolovščinah. Bil je kremenit Slovenec in kot pravoveren skalaš je menil, da je poglobljena dolžnost predvojnih slovenskih alpinistov preplezati naše najimennejše stene pred tujci, predvsem pred Nemci (Avstriji). Uspelo mu je, da je z duhom Skale premostil vrzel uničujoče vojne, ki jo je — mimogrede rečeno — preživel, kot se spodobi za slovenskega rodoljuba, in da se je nanj lahko prijel cepič povojne generacije, sicer prav malo »spoštlijeve« do predvojnih dejanj.

Uspelo mu je tudi premostiti medgeneracijske razlike in usmeriti težnjo mladih po afirmaciji v svetovno areno — v Himalajo. Zakaj ni prišlo do dolgo načrtovane, pripravljane in predvsem željene prve himalajske odprave že konec petdesetih let, najbrž ne bomo nikoli zvedeli, a prav Potočnik je bil tisti, ki mu je z vztrajnostjo uspelo omogočiti nekaj najpomembnejših naslednjih, od Trisula 1960 do Everesta 1979, kar je bil v takratni Jugoslaviji zanj velik političen dosežek. Za odpravo Everest '79 je

menil, da je krona njegovih organizacijskih prizadevanj, zato je svoje slovo od štirinajstletnega uspešnega predsedništva zvezal z njenim povratkom in prav zato sklical skupščino dva meseca pozneje. Pogumno dejanje, vredno nekdanjega skalaša, saj uspeh odprave vse do konca ni bil prav nič gotov!

Še prej je bil načelnik slovenske GRS, pravzaprav njen modernizator. Uspelo mu je iz nje narediti javno službo. Ves čas, ko je bil načelnik GRS, in tudi kot predsednik PZS, pa je kot dober pragmatik držal dežnik in odpiral vrata slovenskemu alpinizmu. Ob tem se je zmozel iskreno veseliti njegovim uspehom, čeprav jih sam osebno ni bil deležen. Tej redki dobri lastnosti med alpinisti se imamo zahvaliti za zlato dobo slovenskega himalajizma.

Svoje načelovanje slovenskemu gorništvu je jemal kot poslanstvo, kot priložnost, da javno uveljavi planinstvo, alpinizem, GRS in varstvo narave. Tudi Triglavski narodni park je njegov dosežek. Morda je bil kdaj nezadovoljen z nerazumevanjem in (ne)hvaležnostjo, a je to očetovsko in moško prestopil z mislijo, da »bodo prej ali slej že spregledali«.

Slovenijo je dostojno predstavljal v mednarodni gorniški (UIAA) in gorsko reševalni (IKAR) organizaciji, bil je glavni pobudnik in nesporen voditelj trideželnega gorniškega združenja Slovenije, Koroške in Furlanije-Julijske krajine, bil je reprezentativna slovenska osebnost.

Usoda mu je bila naklonjena tudi ob koncu — manj kot teden dni pred smrtjo sem ga srečal na ulici, čilega, bistrega in pokončnega.

Tone Škarja

To je bil tudi čas sistematičnega uvajanja rednih tečajev za pripravnike in člane, za inštruktorje in specialiste GRS v slovenskem, pa tudi v jugoslovanskem merilu, saj v večini jugoslovanskih republik poprej ni bilo GRS, niti izkušenj o reševanju v gorah.

Posebno skrb je posvečal kvalitetni prvi pomoči in pridobivanju zdravnikov-reševalcev v vrste GRS. Z uspehom je bil lahko zadovoljen.

Utrjeval je čut za preventivno delo in nenehno prepričeval, da je za vse najboljše, če nesrečo v kali preprečimo.

Tako je bilo še tudi potem, ko je prevzel drugo planinsko dolžnost. Ostali smo odprti za napredek, dopolnjevali začeto, uvajali novo in Miha je bil tega vesel, ponosen na GRS. Spremljal je njeno delo in bil rad z nami, kadar smo ga vabili na svoja srečanja ali ga prosili za kakšno uslugo.

KANDIDAT ZA VODJO 1. JAH

Toliko o Mihi reševalcu. Rad pa bi zapisal še nekaj misli o Mihi organizatorju in članu odprav, saj sva tudi pri tem imela skupne opravke.

Že pred vojno se je bil udeležil nekaterih odprav slovenskih alpinistov v Alpe, kjer so osvojili nekaj najbolj markantnih vrhov. Izkazalo se je, da naši plezalci po znanju in pripravljenosti ne zaostajajo za plezalci iz bolj bogatih in alpinizmu bolj naklonjenih držav, kot je bila tedanja Jugoslavija. S poti so prinesli lepo bero vrhov in izkušenj, ne nazadnje tudi neznansko željo po osvajanju najvišjih gor našega planeta. Vojna je načrte prekinila, treba je bilo misliti na obstanek in kasneje na obnovo dežele in planinske organizacije.

Vse to ni oviralo z energijo in znanjem nabitih alpinistov, da se ne bi želeli pridružiti tistim srečnejšim, ki so v petdesetih letih dokazali, da za vztrajne tudi osemitsočaki niso nedosegljivi.

Med temi je bil tudi dr. Miha Potočnik, ki je leta 1955 ob ustanovitvi Himalajskega odbora PZS postal njegov član in kandidat za vodjo 1. jugoslovanske alpinistične himalajske odprave (JAH). Naslednje leto je v enajstčlanski jugoslovanski odpravi, ki obišče Kavkaz. Lahko bi bila lep trening »himalajcev«, če ne bi udeležbe krojili nepoklicani po »narodnostni proporcionalnosti«. Le z mujo je k edinemu slovenskemu udeležencu **Tonetu Bučerju** uspelo »vrniti«
še Miho in **Igorja Levsteka**.

Ruski alpinisti so vzeli zares samo te, potem ko so trije Slovenci poleg Elbrusa kot samostojna naveza osvojili še Bžeduh. Ostale so gostitelji pravilno opredelili kot »turiste«, o čemer se je v alpinističnih krogih govorilo še dolga leta.

Medtem se je »himalajcem«
še kar naprej slabo pisalo. Neznanje, ozkost in nerazumevanje nekaterih nepoklicanih, a samozvanih vodilnih botrov, ki so v Sloveniji in Jugoslaviji odločali tudi o sredstvih, je bilo premagano šele leta 1960, ko je odprava krenila v daljno Indijo brez Mihe, ki se ji je zaradi zadržanosti odpovedal, še naprej pa sodeloval in zanj kot član Himalajskega odbora uspešno »brisal kluke in odpiral različna vrata«.

Leta 1963 na zahodnem vrhu Elbrusa (5633 m)

VODJA PRVE ODPRAVE KOTG

Tri leta kasneje je bila ustanovljena Komisija za odprave v tuja gorstva, ki je Miho predlagala za vodjo 1. JAOK (odprava na Kavkaz).

Ta je šla na pot leta 1963 in je delovala na območju »Alplagerja Elbrus«. Opravila je vrsto odmevnih vzponov na 14 vrhov. Miha se je posebej in dodatno proslavil z »uporom«
zoper dnevni red tabora. Odklonil je udeležbo članov naše odprave pri jutranjih vajah »zarjatkah«, kar je bilo sicer nekaj nezaslišanega, na tihem pa tudi med sovjetskimi alpinisti sprejeto z odobravanjem in predmet hudomušnih komentarjev še leta potem. Slab vtis, ki so ga leta 1956 pustili »turisti«, je bil pozabljen in program naših naslednjih kavkaških odprav vse bolj prepuščen njim samim. Kasneje, poleti 1967, je Miha vodil še našo odpravo v Pamir — 1. JAOP, v katero smo na lastno pest »vstulili«
tudi **Barbko Lipovšek-Ščetinin**. Ta je po vzponu in prečanju Pika Lenina v navezi z možem Petrom postala in precej dolgo ostala »najvišja Jugoslovanka«. Člani odprave so se izkazali s prečnji Pika Lenina in sosednjih šesttisočakov, medtem ko se je Miha v smeri Lipkina zaradi komplikacij z žuljem v taboru 4 na 6200 metrov vrhu moral odreči. Za njegova leta pa je dosežena višina gotovo bila vsega spoštovanja vreden, izjemen dosežek in najlepše vezilo ob šestdesetletnici.

Moja pripoved se sedaj izteka. Če bi sledil samo občutkom, bi poskusil napisati razmišljanje o življenju in smrti vsega živega, o številnih prijetnih, čeprav preprostih skupnih doživetjih in poteh z Miho, pa o pomenkih o stvareh, ki niso bili vselej za vsaka ušesa. Vendar bi tudi to ne bilo dovolj. Za človeka dejanj je treba vsaj na kratko navesti nekaj poglobitvenih dosežkov, pri čemer žal marsikaj, morda celo pomembne stvari, ostaja neizrečeno.

Ljudi njegovega kova lahko kolikor toliko izčrpno opišejo samo študije, ki jih lepo dopolnjujejo njegova lastna literarna knjižna dela in članki.

Njegov čas se je iztekel.

Naj v miru počiva. V spominu in zavesti gornikov bo ostal slejkoprej spoštovan in prisoten še veliko, veliko let.